

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 19. ФЕБРУАРА 1895.

ГОД. XX.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 10.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака с дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно.

† МИЛОРАД П. ШАПЧАНИН.

Покојни Шапчанин познат је целоме Србији, као песник и приповедач и заузимао је веома угледно место међу нашим познатим књижевницима.

Осим рада на песми и приповетци, обплат је Шапчанинов рад и на позоришној и педагошкој књижевности.

Велики број тих његових дела, од којих је велика и штампана, сведок су том обплатом раду његовом.

Покојни Милорад П. Шапчанин родио се у Шапцу, месеца јуна 1842. године. Основну школу, и српску и немачку, изучио је у Иригу, камо су му родитељи дошли били из Шапца, кад је оно Александар Карађорђевић ступио на престо кнезевине Србије.

Ни годину дана није навршио, кад је морао оставити место рођења свога.

Тај догађај описао је у причи својој „Сургун.“

У Новоме Саду свршио је четири разреда гимназијска — више тада није ни било. Затим је још две године провео у гимназији карловачкој. 1862. године оде у Београд у богословију, а по свршетку те науке дође у Шабац и ту постаде секретаром владике шабачкога Гаврила. Ту се ожени са Милком Лазаревићем, сестром познатог приповедача српског Лазе К. Лазаревића.

Својом признатом вредношћом и марљивим радом, добије Шапчанин г. 1866. место писара у министарству просвете, а г. 1870. буде унапређен за секретара, у коме је звању провео десет година.

Као секретар радио је покојни Шапчанин неуморно на уређењу народних школа у Србији,

ји, пишући, нужне ручне књиге за учитеље, а као најважнију му књигу спомињемо: „Упутство за наставу у српском језику.“

Сви закони, и црквени и школски, који су донесени у времену, код је покојни Шапчанин био у министарству секретаром, рађени су сутецајем и учешћем његовим, и доцније није се предузимало ништа важније у цркви и школи, а да се није о томе чуло и мишљење покојниково.

Као секретара министарства просвете, слала га је влада на страну ради проучавања уређења средњих и основних школа. У тој мисији прошао је велики део Аустрије, Немачке, а био је и у Швајцарској, те проучавао школске установе и слушао педагошка предавања на универзитетима. По повратку из иностранства, као секретар министарства и референт за црквене ствари, радио је на уређењу поглавито основних школа. Био је дугогодишњи школски ревизор, и, као педагог, израдио је многе школске књиге и упутства за наставу. За време окупације новоослобођених крајева, био је у главном штабу као помоћник члана кнезевске владе за уређење нових крајева.

Када се 1868. год. образовао велики позоришни одбор, који је управљао новооснованим сталним народним позориштем, постао је секретар, па онда и члан истог одбора. У 1877. години 1. априла буде наименован за привременог управитеља позоришта, те је ту дужност вршио до 12. новембра исте године. После управе Симићеве и привремене управе Бошковићеве, буде 1. марта 1880. године постављен за сталног управитеља. У тој дужности остао је до 1893. када је био наименован за управитеља Краљеве цивилисте и круничних добара.

У том звању затекла га је и смрт.

Њега оплакују: удовица му Милка, кћи Џанића и син Сава, браћа и сестре у Србији и у Срему.

За своје велике заслуге како на пољу књижевном тако и у свом званичном раду добио је покојни Шапчанин ова одличја: Орден белога орла IV. степена, орден св. Саве III. реда, Таковски крст III. степена, орден Мечеђије III. реда, сребрну медаљу за службу у рату и првени крст.

Његово Величанство краљ српски изјавио је породици покојног Милорада II. Шапчанина телеграфским путем своје саучешће у големој јој тузи и наредио је, да се у име његовој положи скupoцен венац на одар покојников. Исто

тако изјавио је своје сажаљење породици и краљ Милан.

15. фебруара у 2 сата после подне био је погреб покојников; уз велико саучешће престоничке интелигенције и одличног грађанства.

Последњу почаст покојнику и при спроводу и при опелу указао је и митрополит Михаило са многобројним свештенством.

Са стране је дошао био на погреб управитељ нашег народног позоришта А. Халић.

*
Посмртни остатци покојног Милорада II. Шапчанина предати су матери земљи, да вечни санак бораве.

Али све оно, што је покојник за живота свога урадио: очуваће му међу нама вечити спомен!

ИСТЕКА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Мајка,” шаљива игра у 3 чина, написао Г. Чики, превео Ст. Дескашев.)

Дне 15. (27.) фебруара имали смо прилику видети и ово дело Чикијево на нашој позорници, о ком се критика у своје време изразила, да имаде много недостатака, али и некоје врлине, које ресе свако дело Чикијево.

На нашој позорници није овај комад постигао онакав успех, како га редовно постизавају остала дела Чикијева, понајвише зато, што то дело у многом чему заостаје за другим Чикијевим комадима. Види се, да се Чикију с тим комадом догодило оно, што се вели у „Ченгишаги“: „Ал’ и добра у јунака, дрмне кадгођ рука храбра“, или шта су стари лепо рекли: „Etiam bonus aliquando dormitat Homerus.“

У том наиме комаду имаде сцена усиљених, ситуација укочених и неразумљивих, прелазаничим немотивисаних и неприправљених. Оне веридбе на крају управо праве утисак примитивне шаблоне. Ни у једном комаду није се Чики толико огрешио о неразмеру међу комичним и озбиљним елементом, као баш у овом комаду. Овај покушај веридбе баке, грофице Сремске (г. Вујићка) са бароном Еркењијем (г. Љукић) није оригинално комичан, већ управо својом наивном невероватношћу и усиљеношћу чини неугодан. баналан утисак. Нај-

слабије је мотивисана она лакоћа, којом се унук грофице Сремске (г. Спасић) одриче своје заручнице Марте (г. Марковићка). У опће је цели тај унук Емил невероватан од свога доласка у женски институт — па до краја. Није мотивисана ни љубав међу Мартом и Коломаном (г. Марковић).

Главно лице, мајка (г. Вујићка) показује доследно од почетка до краја: добро срце, и ми то разумемо, да она ужива у том, да друге сретним учини, кад је тако несретна била сама у браку и у љубави; добро је изведено и оно измирење међу бароном Виљемом Еркењијем и грофицом Сремском.

Врло је добро окарактерисан умировљени војни свештеник, Коста (г. Николић) и његова добродушна напраситост. Изворном комиком је проведен одношaj међу професором Тодорком (г. Добриновић) и Серафином Штруцовом (г. Тодорића), који су 24 године заручени.

Фином персифлажом је зачињен приказ одgoja у институту, где се дресирају лутке за спољашњи ефекат, место да се узима у рачун природни позив жене.

Види се како је Чики из манастира, у ком је био професор, понео собом антипатију против дресуре, која убија дух и веда срцу да у право време и на правом месту проговори, већ кад

понусти стега и престане неприродни притисак, букне елементарном силом пламен у страст, која не оплемењује, већ сажиже, те никада, или барем ретко, ћврши са хармонијом међу осећајем и разбором, а пречесто дисхармонијом међу та два главна покретача људскога живота која проузрокује несрећу и катастрофу.

Као обично код Чикија, трећи чин, т. ј. расплет је најслабији. Свакако тај комад није један од оних комада, ради којих нам је Чики тако омиљени аутор.

Комад би може бити и боље и код нас успео, да некако три пута по реду нисмо на нашој позорници гледали решавање у језгри једнога те истога психолошкога проблема: силе срца у матеру и детета. Истина, овде је изнесена једна изворна варијанта тога проблема; али су баш улоге кћери и матере у два комада ("Вечити закон" и "Мајка") биле у истим рукама. Г. Вујићка и г. Марковићка заслужују хвалу, што су знали своју улогу тако инсанирати, да нам не буде, као да их у кратко време у истом комаду по други пут гледамо.

Представа у опће била је донекле усилјена, јер и у комаду има много усилјених ситуација и призора; ну и ту би боље интерпретисање могло недостатке комаде улепшати место повећати. — Једна је реч, да је маска г. Добриновића била изврсна, и да је и г. Николић добро и маском и иначе погодио своју улогу. Он је као чича и флегматик увек на свом месту. Његов пријатни бас му је добар напенат за такове улоге.

Госпође су овај пуг биле на свом месту у опште. Нарочито уз гђу Вујићку и Марковићку треба споменути гђу Тодосићку (Серафину) и гђу Жикићку, као газдарицу грофице Сремске.

Ипак се у опште мисли, да би онај крик, када кћи мајци пада у загрљај, пријатније деловао на живце публике, да није тако интензиван. Није увек "fortissimo" у гласу: доказ вршка скале осећаја. Све то треба да се индивидуално интерпретише. Само страсно срце и у крику носи више: страсти, него: осећаја. Прави осећај не љуби крика, што пробије срце као нож, али га не гаје на оне сузе, што их често и без тако страшнога крика у оку и лицу па и у гласу изражена туга и весеље знаде неодољиво измамити.

Лепо вели Шилер у једном свом писму на

Гете-а: „Ништа није мање лепо, него: вика и крика: у гласу, боји, речи и гласби.“

J. Хр.

НАРОДНО ЗЕМАЉСКО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Репертоар). У народном позоришту у Загребу одређен је био овај репертоар:

У среду 20. фебруара: "Штичар." Оперета у 3 чина. Речи од М. Верта и Л. Хелда. Музика од Карла Целера, превео др. Аугуст Харамбашић.

У четвртак 21. фебруара: "Фауст." Велика опера у 5 чинова, написао по Гетеју Барбије и Каре, превес Аугуст Шеноа.

У петак 22. фебруара: "Лохенгрин." Романтична опера у 3 чина, од Рихарда Вагнера, превео др. Аугуст Харамбашић.

У суботу 23. фебруара први пут: "Седам гавранова." Романтична чаробна прича у 4 чина, написао Емил Пол. Превео Стјепко Шланић. Музика од Леонхарда и Коваровића.

У недељу 24. фебруара после подије у $2\frac{1}{2}$ сахата ван претилате: "Худи дух Лумнацијус Вагабундус." Лакрија у 3 чина, с певањем, написао Нестрој. — У $7\frac{1}{2}$ у вече: "Седам гавранова."

У понедељник 25. феб. "Седам гавранова." У среду 26. фебруара: "Седам гавранова."

(Седам гавранова.) У суботу 23. фебруара о. г. приказана је у народном позоришту у Загребу први пут чаробна глума: "Седам гавранова" пред пуним гледалиштем, које је, као што пишу загребачки листови, имало доиста више да гледа него да слуша, а и боље је било оно, што је гледано, него оно, што се слушало. Комад није био ни у ком правцу добро увећан, али за то су нове декорације, које ће се згодно моći употребити и за различите друге комаде, у истиву лепе, шта више и сјајне. Тога вечера успела је само балерина Грондон, која је у 3. чину са Вискусијем управо изненадила публику великим и претешким балетним призором.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ред позоришних представа.

У уторак 21. фебр. (5. марта) први пут: "Нора." Позоришна игра у 3 чина, написао Хенрик Ибзен, с пишчевом дозволом превео Милан Шевић-Максимовић.

У четвртак 23. фебр. (7. марта) први пут: "Јабука." Шаљива оперета из српског народног живота у 3 чина, написао Веља М. Миљковић, компоновао Хugo Дубек.

У суботу 25. фебруара (9. марта) с новом поделом улога први пут: "Млетачки трговац." Позоришна игра у 5 чинова, од В. Шекспира, превео Јован Петровић, за српску позорницу у десио А. Хаџић.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

10. Представа. **У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.** Ван претплате.

У Новоме Саду, у недељу 19. фебруара (3. марта) 1895.

ПРВИ ПУТ:

КРАЉЕВИЋ МАРКО И АРАПИН.

Историјска слика у 5 чинова, с певањем и играњем, написао В. М. Миљковић, музика од Ф. Гала. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Цар турски	—	Лукић.	Фођа, харемски слуга	—	Тодосић.		
Сулејман, везир	—	Спасић.	Краљица Јевросима	—	Д. Ружићка.		
Осман беј	—	Тодосић.	Марко,	ј	њени синови	—	Душановић.
Реџеп паша	—	Стефановић.	Андрija,	ј	њени синови	—	Марковић.
Тахир беј	—	Васиљевић.	Радић, њихов домауправитељ	—	Жикић.		
Ода	—	Николић.	Краљев телесник	—	*		
Царев татарин	—	Бакаловић.	Елиће, арапин	—	Ружић.		
Зелида, царева ћерка	—	С. Бакаловићка.	Сот,	ј	његове делпје	—	Илић.
Зулејка,	—	М. Марковићка.	Биче,	ј	његове делпје	—	Стефановић.
Фатима,	—	З. Ђуришићева.	Вила Србије	—	—	—	Т. Лукићка.
Селима,	—	Д. Весићева.	Вила Старе Србије	—	—	—	Д. Васиљевићка.
Мејра,	—	Љ. Душановићка.	Вила Босне	—	—	—	Ј. Весићева.
Баба Јурмуса	—	К. Жикићка.					

Виште Турака и Арапа. — Догађа се први чин у Цариграду. — Други чин у планини Балкана, на путу за Прилип. Промена: у харему цара турског. — Трећи чин у Прилипу и под Цариградом. — Четврти чин пред Цариградом. — Пети чин у цареву двору.

Због болести г. М. Вује, одгађа се за данас заказани комад: „Сеоска лола.“

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру, своју изјавити у књижаре браће М. Поповића најдуже до 11. сахата пре подне. Претплатници добијају ложу своју или места своја по претплатној цени.

Почетак тачно у 7¹/₂, свршетак у 10¹/₂ сахата у вече.